

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Бойко Пенчев Пенчев, СУ „Св. Климент Охридски“,
относно научните трудове на гл. ас. д-р Надежда Ангелова Стоянова
за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално
направление 2.1. Филология. Българска литература от Първата световна война до наши
дни. Литература за деца и юноши, обявен в Държавен вестник, брой 24, 17 март 2023

I. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на СУ „Св. Климент Охридски“

От предложената справка става ясно, че гл. ас. д-р Надежда Стоянова изпълнява минималните национални изисквания съгласно Закона за развитие на академичния състав и Правилника за неговото прилагане.

II. Изследователска дейност

За участие в конкурса кандидатът гл. ас. д-р Надежда Стоянова е представила 16 публикации, от които 1 монография, 3 студии и 12 статии. Три от статиите са публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация; 7 публикации (1 студия и 6 статии) са по дисциплината „Литература за деца и юноши“.

Публикациите са обособени в четири тематични групи:

1. Мода и модерност в българската литература от 20-те и 30-те години на XX век (на тази тема е посветен монографичният труд на д-р Стоянова)
2. Отвъд канона. Прочити на българската литература
3. Модерното всекидневие. Литературни интерпретации
4. Литература и техника

В конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ естествено най-голяма тежест имат качествата на монографичния труд. Затова и вниманието ми ще бъде насочено най-вече към монографията „Украси и гримаси. Мода и модерност в българската литература от 20-те и 30-те години на XX век“ (София: Парадигма, 2022). Като първо, ясно очертано достойнство на работата трябва да се отбележи удачният избор на тематично поле (модата) и теоретичен подход (проблематизирането на преживяването на времето в контекста на модерността). Основният въпрос, придаващ структурно единство на монографията, е „доколко модата може да бъде възприета като проява на самосъзнание на модерния човек в българската култура и в частност в литература от междувоенните години“ (с. 26). Добре обмисленият теоретичен ракурс е довел до прегледна, логически обвързана структура на работата. Първата част е посветена на осмислянето на модата в самосъзнанието на модерната епоха първо в теоретично-философски план (като изходна

точка е приета известната статия на Бодлер „Художник на съвременния живот“), а след това и като феномен на българската модерност в текстовете на български критици и интелектуалци от междувоенната епоха. Още тук прави силно впечатление богатата ерудиция и литературно-историческа осведоменост на авторката, познаването в детайли на литературната периодика и културния живот в изследваната епоха. Втората част разглежда голям брой художествени текстове, в които модата присъства на тематично и фигуративно равнище. (Голяма част от тези текстове за пръв път стават обект на сериозен анализ). Сред анализационните топови са Париж в текстовете на автори като Атанас Далчев, Константин Константинов, Николай Райнов, Петър Осоговец, „хетеротопии“ като кабарето и карнавала, дендизмът и др. Водеща в тази част на книгата е анализването на възможностите, които модата дава за проиграване на различни идентичности и влизане в алтернативни социални роли.

Монографията „Украси и гримаси“ работи с богат и разнороден литературноисторически материал, изважда текстове и автори, които не са били обект на изследователско внимание. Трябва да се отбележи обаче, че това не е самоцелно реабилитиране на „малко познати имена“, а изключително успешен опит да се разкрият сложните начини, по които българската литература от този период борави с ефимерното време на модерността. В своя анализ на отношението към модата като вид „практика на себе си“ изследователката съчетава любопитството с критичния анализ, като не премълчава случаите, в които самопредставянето на субекта чрез модата деградира до стереотипизиране и липса на рефлексия. В изследването „модерното се осмисля като хоризонт на модния човек“, а не като даденост. Изключително иновативно и продуктивно е обвързването на кризата (позната тема във всички изследвания върху българската литература след Първата световна война) с модата, което се превръща в подстъп към интерпретацията на по-общите модели на отнасяне на човека към времето в литературата от този период.

Проблемът за връзката между конципирането на времето и конструирането на модерната идентичност е скритата нишка, свързваща хабилитационния труд на д-р Надежда Стоянова с нейната докторска дисертация. Очевидно пред нас е един млад учен, чиито изследвания са подчинени на собствен гравитационен център, което показва трайна научна и екзистенциална обвързаност с предмета на изследване. Монографията и статиите на д-р Надежда Стоянова изграждат една нова картина на българската литература от междувоенния период, която проблематизира рязката граница между авангарда от началото на 20-те и процесите във втората половина на 20-те и 30-те години.

Приложенията в материалите за процедурата научни студии и статии допълват и обогатяват научния профил на д-р Надежда Стоянова. Част от тях проблематизират канона чрез прочити на слабо известни автори или произведения (като стихотворението „Хроника“ на Атанас Далчев или поредицата „Детски живот“ при Гео Милев). Статиите демонстрират филологическа осведоменост и интерпретативни учения, обогатяващи образа на съответния автор без непремерени опити за „революционен“ нов прочит. Друга група от статии и

студии се занимават с проблема за всекидневието в модерността. Възщност специфичното, немонументално „героизиране на всекидневието“ е едно от важните аналитични открития и в монографията „Украси и гримаси“. Приложените статии, свързани с тази тема, започват да очертават една доста различна картина на българската литература от края на 20-те и 30-те години на XX в., в която безсъбитийността и „суката“ като тематични доминантни се четат по изцяло нов начин. Пример за този оригинален подход е статията „Великият незнаен“. Галерия от типове български в модерни времена“, където на базата на едно есе на Кирил Кръстев се изгражда образ на модерния човек като читател, практикуващ четенето като преобразяващо общуване.

Надежда Стоянова има афинитет към немонументалното, „невечното“ в литературните проекции на човешкото. Нейните прочити на автори и текстове от 30-те години предлагат един алтернативен канон на негероичното, непатетично и антиромантическо моделиране на човешкото битие. На мястото на идеологически мотивираната героика или позата на романтическата изключителност идва скептичното и ведро приемане на живота, преживяван през литературата.

Специално място в научните интереси на д-р Надежда Стоянова заема детската литература. На детската литература обаче се гледа не като на затворена ниша, а като на вид маргинално поле, в което отново се проявяват напреженията на „голямата“ литература. Неслучайно обект на изследване в три от предложените статии е „детската“ поезия на „трудни“ поети като Николай Кънчев и Биньо Иванов, известни със сложната си работа с езика. В тези статии за пореден път виждаме аналитичните умения на д-р Стоянова, стъпили върху детайлно познаване на литературноисторическия контекст на изследваните произведения.

Отделна група от приложените в процедурата публикации се занимават с темата за връзката между техника и литература. Смело може да кажем, че това е проблем, който Надежда Стоянова откри за българското литературознание и, нещо повече, успя да привлече към него още млади изследователи.

В изследванията на д-р Надежда Стоянова ясно се откроява един обединяващ мотив – изследването на маргинални от литературоведска гледна точка зони на човешкото с оглед очертаването на поведения и идентичностни стратегии, които изтъкват исторически променящата се субстанция на литературното. Гл. ас. д-р Надежда Стоянова е изграден млад учен със свой разпознаваем профил и почерк. Признание за приносния характер на нейната работа са множеството отличия, които е получила, сред които ще споменем само Наградата за млад учен на Софийския университет и Столична община за 2016 г.

III. Преподавателска дейност

Като асистент в Катедрата по българска литература от 2011 г. (от 2013 г. – главен асистент) д-р Надежда Стоянова води множество лекционни и семинарни занятия. На първо място по отношение на преподавателската ѝ работа трябва да посочим семинарните упражнения по дисциплините „Българска литература от Първата световна война до наши

дни“ и „Българска литература между двете световни войни“, както и лекционният курс „Литература за деца и юноши“. Във всички дисциплини, които води, Надежда Стоянова показва висок професионализъм, добросъвестност и диалогичност. За уменията на д-р Стоянова да работи със студентите, да пробужда и задържа тяхното любопитство към литературното изследване, говори фактът, че тя е била научен ръководител на 15 дипломни работи (11 бакалаври и 4 магистри) към ФСФ. Д-р Надежда Стоянова проявява добронамереност, търпение и високостепенност, съчетани с рядкото умение да прави заниманията с българска литература интересни, затова е и сред най-уважаваните и обичани от студентите преподаватели във Факултета по славянски филологии.

IV. Участие в живота на академичната общност

Освен блестящ млад учен, д-р Надежда Стоянова е известна в колегията като неуморен инициатор и организатор на прояви, които поддържат жив духа на литературоведската общност. Рядката работоспособност и добросъвестност на д-р Стоянова се проявяват в неуморната ѝ работа като съставител на научни сборници и редактор на научна периодика. Участвала е в съставянето на 17 научни сборника и една антология с художествени текстове. Особено важно е да изтъкнем приноса на д-р Надежда Стоянова като основател и главна движеща сила на периодичното списание за студентско научно творчество „Филологически форум“, което се разви като много сериозно издание за студенти и докторанти в национален и международен мащаб.

Изключително впечатляваща е проектната дейност на д-р Стоянова. Тя е била ръководител или участник в 38 научни проекта, от които 2 международни и 5 национални към Фонд „Научни изследвания“ на МОН. Във всички колективни инициативи и проекти, в които участва, д-р Надежда Стоянова неизменно демонстрира удивителна енергия и отдаденост. Доказателство за нейните качества е редовното ѝ привличане като участник в различни междуинституционални и международни проекти. За академичния авторитет на д-р Надежда Стоянова сред академичната общност на Факултета по славянски филологии говори и фактът, че тя е дългогодишен член на Факултетния съвет.

Заклучение

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, давам своята **положителна оценка** и препоръчвам на Научното жури да изготви доклад-предложение до ФС на ФСФ за избора на гл. ас. д-р Надежда Ангелова Стоянова на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.1. Филология. Българска литература от Първата световна война до наши дни. Литература за деца и юноши.

22.07.2023 г.
София

доц. дфн Бойко Пенчев